Tetkik 2 (Eylül 2022), 319-335 | *Araştırma Makalesi*

Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak YTB: Türkiye Mezunu Üst Düzey Bürokratlar *

Seçim Korkmaz | https://orcid.org/0000-0001-5168-7779 | secim.korkmaz@inonu.edu.tr
İnönü Üniversitesi | https://ror.org/04asck240
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye

Öz

"Yumuşak güç" kavramı uluslararası ilişkilerin önemli unsurlarından biridir. Bu araç son yıllarda birçok ülke tarafından uygulanmaktadır. Türkiye de "yumuşak güç" araçlarını etkili biçimde kullanabilen ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin bu doğrultuda en önemli aktörlerinden biri Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'dır (YTB). YTB kamu diplomasisi aracı olarak bu görevini çeşitli projeler vasıtasıyla icra etmektedir. Türkiye Mezunları programı da bu programlardan biridir. Çalışmanın odak noktası YTB tarafından yürütülen Türkiye Mezunları projesidir. Bu çalışma anavatanlarında bürokraside üst düzey görevler icra eden Türkiye mezunu uluslararası öğrencilerin ikili ilişkilerdeki etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda kendi ülkelerinde bakanlık görevi üstlenen Türkiye mezunları çalışmanın ilgi alanıdır. Diğer yandan araştırmada bazı önemli bürokratlar da ele alınmaktadır. Bu çalışma Türkiye'nin hali hazırda başarılı dış politika yürüttüğü bölge ve ülkelerin üst düzey görevlileri arasında YTB bursları ile Türkiye'de lisans veya lisansüstü eğitim görmüş Türkiye mezunlarının olduğunu iddia etmektedir. Çalışmada söylem analizi bilimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Türkiye'de 1964-2016 yılları arasında eğitim görerek ülkesine döndükten sonra üst düzey göreve atanmış 13 uluslararası öğrenci çalışma kapsamında ele alınmaktadır. Bu doğrultuda Bosna-Hersek Federasyonu, Somali, Kosova, Libya, Tanzanya, Azerbaycan, Arnavutluk, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY), Bulgaristan, Endonezya ve Slovakya'yı kapsayan on ülke ve bir bölgesel yönetim incelenmiştir. Söylem analizi yöntemi ile mezunların Türkiye algıları ve Türkiye hakkında kendi ülkelerine döndükten sonraki süreçteki söylemleri analiz edilmektedir. Çalışma kapsamında kişilerin demeçleri, Resmî Gazete gibi asli kaynaklar ile birlikte, konuya yönelik bilimsel çalışmalar ve süreli yayınlar gibi tali kaynaklar da kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler
Uluslararası İlişkiler, Yumuşak Güç, YTB, Türkiye Bursları, Türkiye Mezunları

Atıf Bilgisi

Korkmaz, Seçim. "Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak YTB: Türkiye Mezunu Üst Düzey Bürokratlar". *Tetkik* 2 (Eylül 2022), 319-335. https://doi.org/10.55709/tetkikdergisi.2022.2.60

Geliş Tarihi	05.08.2022
Kabul Tarihi	30.09.2022
Yayım Tarihi	30.09.2022
Değerlendirme	Ön İnceleme: İç Hakem (Editörler) İçerik İncelemesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	* Bu makale, 2. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Bir Yumuşak Güç Unsuru Olarak YTB: Türkiye Mezunu Üst Düzey Bürokratlar" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	tetkik@okuokut.org
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları **CC BY-NC 4.0** lisansı altında yayımlanmaktadır.

Tetkik 2 (September 2022), 319-335 | *Research Article*

YTB as an Element of Soft Power: Senior Bureaucrats Who Graduated from Türkiye *

Seçim Korkmaz | https://orcid.org/0000-0001-5168-7779 | secim.korkmaz@inonu.edu.tr

İnönü University | https://ror.org/04asck240

Institute of Social Sciences, Department of Business Administration, Malatya, Türkiye

Abstract

The concept of "soft power" is one of the important elements of international relations. Many countries have implemented this tool in recent years. Türkiye is also among the countries that can effectively use "soft power" tools. One of Türkiye's most important actors in this direction is the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB). Türkiye Alumni program is one of the YTB's successful programs. This study aims to reveal the effect of international students who graduated from Türkiye and occupy critical positions in the bureaucracy in their homeland on bilateral relations. This study claims that among the top officials of the regions and countries where Türkiye is currently conducting a successful foreign policy, there are graduates of Türkiye who have received undergraduate or graduate education in Türkiye with YTB scholarships. Discourse analysis was used to analyze the data in the study. 13 international students who were assigned to senior positions upon returning to their country after studying in Türkiye between 1964 and 2016 are considered within the scope of the study. With this aim in mind, ten countries and one regional administration, including Bosnia-Herzegovina Federation, Somalia, Kosovo, Libya, Tanzania, Azerbaijan, Albania, Iraqi Kurdish Regional Government (KRG), Bulgaria, Indonesia, and Slovakia. In this study, along with the primary sources such as the statements of the people and the data from official newspapers, secondary sources such as scientific studies and periodicals were also used.

Keywords

Uluslararası İlişkiler, Yumuşak Güç, YTB, Türkiye Bursları, Türkiye Mezunları

Citation

Korkmaz, Seçim. "YTB as an Element of Soft Power: Senior Bureaucrats Who Graduated from Türkiye". *Tetkik* 2 (September 2022), 319-335.

https://doi.org/10.55709/tetkikdergisi.2022.2.60

Date of Submission	05.08.2022
Date of Acceptance	30.09.2022
Date of Publication	30.09.2022
Peer-Review	Single anonymized – One Internal (Editorial Board) Double anonymized - Two External
Ethical Statement	* This article is the revised and developed version of the unpublished conference presentation entitled "YTB as an Element of Soft Power: Senior Bureaucrats Who Graduated from Türkiye", orally delivered at the 2nd Turkish Symposium of Social Sciences. It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Plagiarism Checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	tetkik@okuokut.org
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the **CC BY-NC 4.0**.

Giriş

Devletlerin temel aktör olarak kabul edildiği uluslararası ilişkilerde güç en önemli geçerli akçe olarak görülmektedir. Askeri ve ekonomik unsurları bünyesinde barındıran sert gücün yanı sıra yumuşak güç de önemlidir. Literatüre 1990'lı yıllarda Joseph S. Nye tarafından kazandırılan "yumuşak güç" kavramı en dar tanımıyla muhatabın davranışını ikna veya cazibe ile belirleme gücüdür.[1] Ülkeler yumuşak güç unsurları kendi kapasite ve nüfuz alanlarına göre değişebilmektedir. Bu bağlamda Türkiye de bu yönde aktif çalışmalar yürüten ülkeler arasındadır. Türkiye'de, 2000'li yıllarda literatürde "kamu diplomasisi" olarak kavramsallaştırılan yumuşak güç, günümüzde devletin çeşitli kurumları, sivil toplum örgütleri, görsel ve işitsel yayınlar gibi birçok araçlar vasıtasıyla yürütülmektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin önde gelen kurumlarından birisi de hiç şüphesiz ki Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'dır (YTB).

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı, özel bütçeli bir kuruluş olan YTB, "yurtdışındaki Türki vatandaşlarının, kardeş topluluklar ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme amacıyla"[2] 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuştur. Hem yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik diaspora faaliyetleri hem de Türkiye'de eğitim gören uluslararası öğrencilere yönelik önemli projelere imza atan YTB bu bakımdan Türkiye'nin çok önemli bir kamu diplomasisi aracıdır.

YTB'nin son yıllarda başarılı projelerine eklediği önemli bir uygulama da Türkiye Mezunları Programıdır. Türkiye'de eğitim almış uluslararası öğrencileri "Türkiye ile kendi ülkeleri arasında dostluk köprüleri inşa eden gönül elçileri"[3] olarak değerlendiren YTB bu program aracılığıyla bu mezunları bir çatı altında toplayarak gelecek hayatlarında Türkiye ile hem gönül hem de iletişim bağlarını sonraki nesillere aktaracak çalışmalar yürütmektedir. Bu bağ aynı zamanda söz konusu mezunların ülkelerinin Türkiye ile siyasi, ekonomik, diplomatik ve diğer ilişkilerinde de kendisini gösterecektir. Bu çalışmanın amacı bir yumuşak güç aracı bağlamında YTB'nin rolünü incelemek ve Türkiye'den mezun olup da kendi ülkelerinde üst düzey bürokratik görevlerde bulunan uluslararası öğrencilerin ikili ilişkilerdeki etkisini ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışmada Türkiye mezunu uluslararası

---

1 Joseph S. Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", *The Annals of The American Academy of Political and Social Science* 616/1 (Mart 2008), 94.

2 Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), "Başkanlığımız" (Erişim 1 Haziran 2022).

3 Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), "Türkiye Mezunları Ailesi" (Erişim 2 Haziran 2022).

öğrencilerden üst düzey görevde bulunanları irdelenmekte ve onların Türkiye algısının ikili ilişkileri hangi düzeyde şekillendirdiğini saptamaktır. Bu nedenle çalışmada nitel analiz yöntemlerinden söylem analizi yöntemi kullanılmaktadır.

1. Kamu Diplomasisi Aracı Olarak YTB'nin Rolü

Geleneksel diplomasi askeri ve ekonomik gücün yansıması şeklinde ilerlerken 11 Eylül 2001 saldırısı sonrasında bu diplomasi türünün zaafları belirmiştir. Nitekim askeri ve ekonomik bir dev niteliğindeki ABD'nin karşı karşıya kaldığı saldırı geleneksel diplomasiye alternatiflerin aranmaya başlamasına yol açmıştır. Bu bağlamda literatürde öne çıkan en önemli eğilim ise kamu diplomasisi olmuştur. Bu eğilime öncülük eden akademisyenlerden biri olan Joseph S. Nye, realistlerin sadece askeri ve ekonomik güç unsurlarını geçerliliği olan tek faktör olarak kabul eden tutumuna karşın, gücü sert güç ve yumuşak güç olarak ikiye ayırmıştır.[4] Yumuşak gücün temelini üç sütun üzerine oturtan Nye, bunları kültür, siyasi değerler ve dış politika olarak sıralamaktadır. Nye, kültürün en önemli ögesinin ise hiç şüphesiz ki devletin dilinin ve yazınının olduğunu öne sürmüştür.[5] Joseph S. Nye'a göre 1883 sonrasında Fransa'nın prestijinin artmasındaki en önemli etken, Fransızcanın ve Fransız edebiyatının etkisi olmuştur. Nye, ülkenin dil ve edebiyat aracılığıyla kendi kültürünü ihraç etmesini ise Fransız diplomasisinin en temel unsuru olarak nitelendirmiştir.[6] Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nda dönemin Fransızca ve Fransız kültürü etkisinde bulunan aydınları da buna birer örnektir.

2000'li yıllarda kamu diplomasisinin önemini fark eden ülkelerden birisi de Türkiye olmuştur. Türkiye'de kamu diplomasisinin kurumsallaşması 2010 yılına dayanmaktadır. 30 Ocak 2010 yılında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı bünyesinde "kamu diplomasisi alanında yürütülecek çalışmalar ile stratejik iletişim ve tanıtım faaliyetleri konusunda kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütleri arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak amacıyla"[7] Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nün (KDK) kurulması bu anlamda yaşanan en ciddi gelişmelerdendir. Bunun yanında Türkiye kamu diplomasisini birçok etkili araçlarla da yürütmektedir. Bu kurumların en önemlilerinden biri de Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'dır (YTB). YTB gerek yurtiçinde gerekse de yurtdışında aktif şekilde yürüttüğü çalışmalarıyla Türkiye'nin bölgede ve dünyadaki nüfuzunu konsolide etmektedir.

4 Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", 95.
5 Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", 96.
6 Nye, "Public Diplomacy and Soft Power", 96.
7 Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (KDK), *Resmî Gazete* 27478 (30 Ocak 2010), Genelge No.2010/3.

Kurulması ile kamu diplomasisine doğrudan kurumsal bir kimlik kazandıran YTB, Türkiye'de uluslararası öğrencilere yönelik faaliyet gösteren temel kurumdur. Bu kapsamda YTB Uluslararası Öğrenci Hareketliliği, Türkiye Bursları, Uluslararası Öğrenci Akademisi gibi programlar aracılığıyla kamu diplomasisine katkı sağlamaktadır.[8] YTB "Büyük Öğrenci Projesi"ni "Türkiye Bursları" adı altında yeniden yapılandırmış ve alışılagelmiş olan "yabancı öğrenci" kavramını "uluslararası öğrenci" olarak güncellemiştir. Kimi zaman uluslararası öğrencileri nitelendirmedeki bu küçük değişimlerle, kimi zaman ise burs miktarlarındaki önemli iyileştirmeler ile YTB, hedeflediği sempati diasporasının oluşumunda başarılı bir yol izlemektedir.[9] Nihayetinde YTB'nin iki temel amacı olduğu söylenebilir. Bunlar Türk diasporasına ve uluslararası öğrencilere ulaşmaktır. Bu amaca yönelik en etkili aracı ise insan odaklı bir yaklaşımla faaliyetlerini sürdüren Türkiye Bursları projesidir.[10] YTB aynı zamanda çeşitli programlar aracılığıyla Türkiye Bursları öğrencilerini eğitim sonrası hayatlarında takip etmektedir.

YTB'nin bu kapsamdaki önemli projelerinden biri de Türkiye Mezunları programıdır. Programın amacı "dünyanın dört bir yanına dağılmış olan Türkiye Mezunlarının Türkiye ile irtibatını korumak, mezunların birbirlerinden haberdar olmalarını sağlamak, istihdam olanakları yaratmak, Türk dili ve kültürü ile bağlarını sürdürmelerini ve kendi ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlamalarını temin etmektir".[11] Bu yönüyle YTB'nin üstlendiği görev Türkiye'nin yumuşak gücünü pekiştirmekle kalmayıp, Türk kültürünün nüfuz alanını da genişletmektedir. Türkiye mezunu öğrencilerin kendi ülkelerine döndükten sonra Türkiye ile ülkeleri arasında köprü vazifesini icra etmesi de bu bakımdan önemlidir. Son yıllarda Türkiye'den mezun olan uluslararası öğrencilerin ülkelerinde önemli konumlara yükselmesi ikili ilişkilerde kaldıraç görevini icra etmiştir.

---

8 Hilal Delikkulak Sak, *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği* (Eskişehir: Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 57.

9 Hilal Delikkulak Sak, *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği, 58-59.*

10 Raesita Rakhmawati Rosadi, *Indonesian Turkish Scholarship (YTB) Alumnae's Role in Government Sector As Turkish Government Public Diplomacy Tool Towards Indonesia* (Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 33.

11 Türkiye Mezunları (TM), "Hakkımızda" (Erişim 8 Haziran 2022).

2. Ülkelerinde Bakanlık Görevinde Bulunmuş ve Bulunmakta Olan Türkiye Mezunları

Türkiye'nin uluslararası öğrencilere sunduğu imkânları ve bölgedeki cazibesi nitelikli eğitim almak isteyen öğrencilerin tercihlerinin başında gelmesine sebep olmuştur. Bu öğrencilerin mezun olduktan sonra da Türkiye ile bağlarını sürdürmesi Türkiye'nin nüfuzu açısından önemlidir. Bu çalışmada kendi ülkelerinde üst düzey bürokratik görevlerde bulunan uluslararası öğrencilerden bazıları sıralanmaktadır. Bu bağlamda öncelikle Türkiye mezunlarından kendi ülkelerinde bakanlık yapmış veya yapmakta olan uluslararası öğrenciler öne çıkmaktadır. Türkiye mezunu bakanların Türkiye algılarının kendi ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkilere yansıdığını söylemek yanlış olmaz. Nitekim bakan olarak yeni atanan Türkiye mezunu uluslararası öğrencilerin ilk yurtdışı ziyaretlerini Türkiye'ye gerçekleştirmesi bu yansımanın bir göstergesidir.

Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen en önemli Türkiye mezunlarından ilki, 2014-2020 yılları arasında Tanzanya'da Savunma Bakanı olarak görev yapmış Hüseyin Ali Mwinyi'dir.

Şekil 1: Zanzibar Devlet Başkanı Hüseyin Ali Mwinyi. Kaynak: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı / turkiyemezunlari.gov.tr (YTB/ turkiyemezunlari.gov.tr), "Dr. Hüseyin Ali Mwinyi". (Erişim 11 Haziran 2022). https://turkiyemezunlari.gov.tr/mezunlar/dr-huseyin-ali-mwinyi-2020-12-14T11-51-20

1985-1991 yılları arasında Türkiye'de Marmara Üniversitesinde tıp eğitimi alan Mwinyi'yi önemli kılan diğer unsur ise kendisinin 3 Kasım 2020 tarihi itibariyle Zanzibar'ın 8. Devlet Başkanı olarak görevine devam etmesidir. Kendisini aynı

zamanda yarı Türk olarak nitelendiren Mwinyi[12], TİKA ve sivil toplum kuruluşlarının Tanzanya'da yürüttükleri faaliyetleri ve Türkiye menşeili yatırımları her zaman desteklemektedir.[13]

Şekil 2: Somali Savunma Bakanı Abdülkadir Muhammed Nur. Kaynak: Anadolu Ajansı/ aa.com.tr (AA/ aa.com.tr), "Somali'nin Türkiye mezunu Adalet Bakanı Nur, Savunma Bakanı olarak atandı" (Erişim 15 Haziran 2022). https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-mezunu-somalili-bakan-ilk-yurt-disi-ziyaretini-ikinci-evim-dedigi-turkiyeye-yapti/2089959

Ülkesinde önemli bir bürokratik görevde bulunmakta olan diğer bir Türkiye mezunu ise Somali'nin mevcut Savunma Bakanı Abdulkadir Muhammed Nur'dur. 21 Ekim 1985 tarihinde Somali'nin kuzey batısındaki Baidoa kentinde dünyaya gelen Muhammed Nur, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) bursuyla Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde eğitim alarak 2016 yılında buradan mezun olmuştur. 2020 yılında Somali Adalet Bakanı olan Nur, göreve başladıktan sonra ilk yurt dışı seyahatini de Türkiye'ye gerçekleştirmiştir. 2020 yılında Somali Adalet Bakanı olan Nur, göreve başladıktan sonra ilk yurt dışı seyahatini de Türkiye'ye gerçekleştirmiştir.[14] Türkiye mezunlarından ülkesine döndükten sonra üst düzey bürokratik göreve terfi eden uluslararası öğrencilerden biri de Kosova Devlet Bakanı Furkan Çako'dur. 1985 yılında Makedonya'nın Gostivar şehrinde dünyaya gelen Çako, Türkiye Burslusu olarak Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. Furkan Çako 6 Haziran 2014'te, Kosova'da Türk

12 Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), "Support In The Health Sector In Tanzania" (Erişim 10 Haziran 2022).

13 Türkiye Mezunları (TM), "Dr. Hüseyin Ali Mwinyi" (Erişim 11 Haziran 2022).

14 Murat Özgür Güvendik, "Somali'nin Türkiye mezunu Adalet Bakanı Nur, Savunma Bakanı olarak atandı", *Anadolu Ajansı* (26 Aralık 2021).

Demokratik Partisi Kadro Komisyonu'nun kararı doğrultusunda, Devlet Bakanı görevine seçilmiştir. Bu yönüyle Türkiye mezunu Çako ikili ilişkilerde köprü görevini sürdürmektedir.[15]

Makedonya'nın Dış Yatırımlardan Sorumlu Devlet Bakanı olan Çako, görevinin, Makedonya ile Türkiye arasındaki siyasi, ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkı sağlamak olduğunu sık sık dile getirmektedir. Bakan Çako,

Şekil 3: Makedonya Dış Yatırımlardan Sorumlu Devlet Bakanı Furkan Çako. Kaynak: Anadolu Ajansı/ aa.com.tr (AA/ aa.com.tr), "Türkiye'nin Balkanlar'da çok aktif dış politikası var" (Erişim 18 Haziran 2022). https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiyenin-balkanlarda-cok-aktif-dis-politikasi-var/108387

Makedonya Hükümeti olarak TİKA'nın ve diğer sivil toplum örgütlerinin faaliyetlerini desteklediklerini de ifade etmektedir.[16]

Bakanlık görevi icra eden diğer bir Türkiye mezunu ise "IKBY Bölge Devlet Bakanı" olan Aydın Maaruf Selim'dir. Gazi Üniversitesi uluslararası ilişkiler bölümünde lisansüstü eğitimini 2006 yılında tamamlayan Aydın Maaruf, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) Etnik ve Dini Oluşumlardan Sorumlu Bakanıdır.

15 Türkiye Mezunları (TM), "Furkan Çako" (Erişim 17 Haziran 2022).

16 Metin Girgin, "Türkiye'nin Balkanlar'da çok aktif dış politikası var", *Anadolu Ajansı* (23 Ekim 2014).

Şekil 4: IKBY Etnik ve Dini Oluşumlardan Sorumlu Bakan Aydın Maaruf Selim. Kaynak: Kurdistan Regional Government/gov.krd (KRG/gov.krd, "The Cabinet Ministers" (Erişim 20 Haziran 2022). https://gov.krd/english/government/the-cabinet/aydin-maruf-selim/

Türkiye'yi anavatanı olarak gördüğünü ifade eden Bakan, Türkiye'nin Ortadoğu'da örnek bir ülke olduğunu da belirtmektedir. Nitekim IKBY Bakanı'nın ikili ilişkilere yönelik değerlendirmesi oldukça dikkat çekicidir: "Anavatanımız Türkiye Cumhuriyeti, Orta Doğu'da örnek bir ülkedir. Geçmişten bugüne kadar tüm dini etnik gruplara desteği var. Bölgedeki tüm insanların Türkiye ile tüm ticari ilişkilerin yanı sıra diplomasi, siyasi, ticari, kültürel, sosyal, eğitim, sağlık alanlarında da katkı sağlaması gerekir."[17] Bu bağlamda Türkiye mezunu bakanının Türkiye algısının ikili ilişkileri olumlu etkilediği söylenebilir. Aynı zamanda IKBY Bakanı'nın söz konusu değerlendirmesi YTB'nin sürekli atıfta bulunduğu 'gönül elçileri' vizyonun bir yansımasıdır.

Geçmişte üst düzey görevler icra etmiş Türkiye mezunları da çalışma açısından önemli birer örnektir. Bu kapsamda geçmiş yıllarda ülkelerinde üst düzey görevlere yükselmiş Türkiye mezunlarından biri Libya'nın eski Başbakanı Muhammed El Manguş'tur. Türkiye'de 1964 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinde burslu olarak eğitimini tamamlayan Manguş, 1997-2001 yılları arasında Libya'da Başbakanlık görevinde bulunmuştur. Görev süresi boyunca ülkesinin Türkiye ile ilişkilerini her zaman üst düzeyde tutan Libya Başbakanı, Türkiye'ye karşı bir vefa borcu olduğunu defalarca dile getirmiştir.

17 *Star*, "Türkmen Bakan Aydın Maruf: Anavatanımız Türkiye, Orta Doğu'da örnek bir ülkedir" (30 Mart 2022), 1.

Şekil 5: Libya eski Başbakanı Muhammed El Manguş (Solda). Kaynak: En Son Haber/ ensonhaber.com (ESH/ ensonhaber.com), "Bir vefa örneği: Muhammed El Manguş" (Erişim 22 Haziran 2022). https://www.ensonhaber.com/tarih-haberleri/bir-vefa-ornegi-muhammed-el-mangus

Şekil 6: Bosna Hersek Federasyonu Kültür ve Spor Bakanı Salmir Kaplan. Kaynak: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı/turkiyemezunlari.gov.tr (YTB/turkiyemezunlari.gov.tr), "Salmir Kaplan" (Erişim 22 Haziran 2022). https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/salmir-kaplan

Aynı zamanda Libya'da 13 yıllık bir İskân Bakanı olarak hizmet geçmişi bulunan Manguş, bu sürede "Türkler'in teminatı benim" diyerek inşaat sektöründe Türk inşaat şirketlerini ülkesinde ağırlamıştır. 29 Mart 2016'da İstanbul'da vefat eden Libya eski Başbakanı, "İkinci vatanım" dediği İstanbul'un Bakırköy ilçesinde defnedilmiştir.[18] Mezun olduktan sonra Türkiye ile gönül bağını koparmayan ve kendi ülkesinde bakanlık görevinde bulunan Türkiye mezunlarından biri de 2010-2015 yılları arasında BH Federasyonu Kültür ve Spor Bakanı (SDA) olarak görev

[18] Enes Taha Ersen, "Bir vefa örneği: Muhammed El Manguş", *En Son Haber* (30 Kasım 2018), 1.

yapmış olan Salmir Kaplan'dır. 2004 yılında İstanbul Üniversitesi Tarih bölümünden mezun olan Kaplan, ülkesinin Türkiye ile ilişkilerinde önemli bir aktördür. Türkiye'ye bağlılığını sürdüren Bosna Hersek Kültür ve Spor Bakanı ülkesindeki FETÖ mücadelesi konusunda Türkiye Cumhuriyeti kurumları ile koordinasyon içerisindedir.[19] Öte yandan Kosova'da 2012 yılına kadar Başbakan Yardımcılığı ve Adalet Bakanlığı yapan Hajreddin Kuçi, Arnavutluk eski Adalet ve Dışişleri Bakanı Aldo Tonin Bumçi ve Afganistan eski Dışişleri Bakanı Rangeen Dadfar Spanta da Türkiye mezunları arasındadır.[20] Bu isimlerin haricinde ülkesine döndükten sonra bakanlık dışındaki üst düzey bürokratik görev üstlenen mezunlar da olmuştur.

Şekil 7: Azerbaycan Tarım Bakanı Yardımcısı İlhame Qedimova. Kaynak: Azerbaycan Tarım Bakanlığı/ agro.gov.az (ATB/ agro.gov.az), "İlhamə Qədimova" (Erişim 25 Haziran 2022). https://agro.gov.az/az/nazirlik/rehberlik/ilhame-qedimova

Türkiye mezunu gönül elçileri arasında kendi ülkesinde bakanlık dışında üst düzey göreve yükselen uluslararası öğrencilerden biri Azerbaycan Tarım Bakanı Yardımcısı İlhame Qedimova'dır. 1999 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olan ve aynı üniversitede 2001 yılında yüksek lisansını, 2009 yılında ise doktorasını tamamlayan Qedimova 2018'de Azerbaycan'ın Tarım Bakanı Yardımcısı olarak atanmıştır.[21] Yine Azerbaycan Maliye Bakanlığı'na bağlı Kamu Borç ve Mali Borçlar Yönetim Kurumu Başkanı ve Azerbaycan'ın IMF ve Dünya

19 Türkiye Mezunları (TM), "Salmir Kaplan" (Erişim 22 Haziran 2022).

20 *Gündem*, "Türkiye'den Mezun Oldular Bakan Oldular" (21 Mart 2015), 1.

21 Türkiye Mezunları (TM), "İlhame Qedimova" (Erişim 25 Haziran 2022).

Bankası'ndaki Temsilcisi olan Azer Mursagulov da Türkiye mezunlarındandır.[22] Öte yandan 2009-2015 yılları arasında Kosova Anayasa Mahkemesi Başkanı olmuş Enver Hasani[23], 2012'den bu yana Slovakya Enerji Komisyonu Genel Sekreterliği görevini yürüten Urban Rusnak[24], 2006-2015 yılları arasında Endonezya'da Jakarta İslam Üniversitesi'nin Rektörü olmuş Komaruddin Hidayat da Türkiye mezunu üst düzey görevliler arasındadır. Bunların haricinde Mayıs 2021'de üçüncü kez Bulgaristan Başmüftüsü olarak seçilen Mustafa Aliş Haci da Türkiye mezunlarındandır.[25] Bu bağlamda önemli olan bir diğer isim ise YTB'nin "gönül elçiliği" hedefini resmiyete döken, Bosna Hersek'in Ankara Büyükelçisi Adis Alagiç'dir. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinden 2002 yılında mezun olan Alagiç, 19 Ağustos 2020 tarihinde güven mektubunu Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a sunarak Bosna Hersek'in Ankara Büyükelçiliği görevine başlamıştır.[26]

3. Türkiye Mezunu Bürokratların Türkiye Algısı ve Bunun İkili İlişkilerdeki Etkisi

Türkiye'nin kamu diplomasisinin aktif araçlarından biri olan YTB'nin son yıllardaki çalışmaları meyve vermeye devam etmektedir. Türkiye Mezunları Programı YTB'nin aynı zamanda bu çalışmanın sonuçlarını takip edebilecek bir enstrümanı olarak da görülebilir. Bu programın çıktıları ele alındığında Türkiye'nin bölgesel ve küresel düzeyde nüfuz alanları inşa etme ve bunu pekiştirme konusunda önemli mesafeler kat ettiği görülmektedir. Yukarıda adı geçen Türkiye mezunlarının Türkiye ile olan gönül bağı ve Türkiye algılarının ikili ilişkileri olumlu etkilediği ortadadır. Bu mezunlardan kendisini "yarı Türk" olarak nitelendiren Zanzibar Devlet Başkanı Hüseyin Ali Mwinyi'nin tutumunun aslında birçok Türkiye mezunu uluslararası öğrencinin duygularını yansıttığını söylemek mümkündür. Bu mezunlar kendi ülkelerinde önemli görevlere geldiklerinde bu tutumu ikili ilişkilere de yansıtmaktadırlar. Nitekim Libya eski Başbakanı Muhammed El Manguş'un sık sık

22 *Report*, "Ministry official: Azerbaijan's domestic borrowing equals 2.6% of GDP" (16 Nisan 2022), 1.

23 Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi (KCAM), "Prof.Dr. Enver Hasani" (Erişim 26 Haziran 2022). https://gjk-ks.org/tr/judges/prof-dr-enver-hasani/

24 International Energy Charter (IEC), "The Secretary General" (Erişim 26 Haziran 2022).

25 Ihvan Radoykov, "Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğüne Mustafa Aliş Haci yeniden seçildi", *Anadolu Ajansı* (30 Mayıs 2021), 1.

26 İstanbul Üniversitesi (İÜ), "İktisat Fakültesi Mezunumuz Adis ALAGIC Bosna Hersek Ankara Büyükelçisi olmuştur." (Erişim 1 Temmuz 2022). https://iso.istanbul.edu.tr/tr/haber/iktisat-fakultesi-mezunumuz-adis-alagic-bosna-hersek-ankara-buyukelcisi-olmustur-30004200650041006200560074004100460059006E003900790070004600620061004100 4F003200370077003200

Türkiye'ye karşı vefa borcunu dile getirmesi, Türk inşaat şirketlerinin Libya piyasasına girişinde oynadığı kolaylaştırıcı rolü bu yansımanın çıktıları arasındadır.

Türkiye mezunlarının ikili ilişkiler açısından olumlu rolü bağlamında değerlendirilebilecek bir örnek de yukarıda ele alınan Bosna Hersek Federasyonu Kültür ve Spor Bakanı Salmir Kaplan'dır. Türkiye'nin sınır aşırı FETÖ terör örgütü ile mücadelesinde önemli bir aktörü olan Kaplan, bu konuda Ankara ile sürekli temas halindedir. Burada önemli bir hususa dikkat çekmekte fayda var. Mevcut Türkiye mezunu uluslararası öğrencilerin Türk kültürünü öğrendikten ve edindikten sonraki sürekte kendilerini aynı zamanda bir Türk olarak nitelendirmeleri Türkiye'nin yumuşak gücünün ne kadar önemli olduğu ve dış politikadaki birçok alanda kolaylaştırıcı rolü olduğunu vurgulamak gerekir. Nitekim Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'nin (IKBY) Etnik ve Dini Oluşumlardan Sorumlu Bakanı Aydın Maruf Selim'in Türkiye'den bahsederken anavatan kavramını kullanması da bu nüfuzun bir göstergesidir.

Sonuç

Türkiye'nin kamu diplomasisinin önemli bir aracı olan YTB'nin etkili rolü çeşitli burs programlarıyla mezun ettiği uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra eriştiği üst düzey görevler esnasında daha bariz şekilde ortaya çıkmaktadır. Mezunların kendilerini Türk olarak nitelendirmesinden, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını ilgilendiren herhangi bir konuda ülkemizin yanında yer almasına kadar sıralanabilecek tüm örnekler bu kapsamda değerlendirilebilir. Küresel güçlerin bu unsurları aktif bir şekilde kullanması neredeyse 19. Yüzyılın sonlarına kadar götürülebilir. Çalışmanın bulguları incelendiğinde münferit birkaç örnek haricinde Türkiye'nin bu konuda aktif bir şekilde inisiyatif alması ise 2000'li yıllarda başladığı görülmektedir.

Türkiye'nin mezunlarının ne yaptığı ve nerede bulunduklarının takibi ise hiç şüphesiz ki YTB bünyesine oluşturulan Türkiye Mezunları Programı aracılığıyla gerçekleşmektedir. YTB'nin bu projesi ülkemizin "gönül elçileri" yetiştirme misyonunun meyvelerini toplamak açısından kritik öneme sahiptir. Bu amaçla programın mezunların bir platformda buluşmasından öte bir vizyona sahip olduğu da ortadadır. Burada en önemli amaç Türkiye'nin dış politikadaki başarısını bir üst düzeye taşımaktır. Türkiye Mezunları programı da bu açıdan önemli bir anahtardır. Bu çalışma kapsamında incelenen Türkiye mezunlarının demeçleri, Türkiye'ye yönelik pozitif algıları Ankara'nın sınır aşan vizyonunun sonuçları arasındadır.

Ülkemizin askeri ve ekonomik gücünün tamamlayıcısı konumunda bulunan yumuşak güç unsurlarının yürüttükleri ve yürütecekleri bu çeşit program ve projeler Türkiye'nin bölgesel ve küresel nüfuzunu tahkim edecektir.

Kaynakça | References

Nye, Joseph S. "Public Diplomacy and Soft Power". *The Annals of The American Academy of Political and Social Science* 616 (2008), 94-109. http://www.jstor.org/stable/25097996

YTB, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Başkanlığımız". Erişim 1 Haziran 2022. https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2

YTB, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. "Türkiye Mezunları Ailesi". Erişim 2 Haziran 2022. https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/

KDK, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü (Genelge No. 2010/3). *Resmî Gazete* 27478 (30 Ocak 2010). Erişim 5 Haziran 2022. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/01/20100130-19.htm

TM, Türkiye Mezunları. "Hakkımızda". Erişim 8 Haziran 2022. https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/hakkimizda

TİKA, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı. "Support In The Health Sector In Tanzania". Erişim 10 Haziran 2022. https://www.tika.gov.tr/en/news/support_in_the_health_sector_in_tanzania-9049

TM, Türkiye Mezunları. "Dr. Hüseyin Ali Mwinyi". Erişim 11 Haziran 2022. https://turkiyemezunlari.gov.tr/mezunlar/dr-huseyin-ali-mwinyi-2020-12-14T11-51-20

Güvendik, Murat Özgür. "Somali'nin Türkiye mezunu Adalet Bakanı Nur, Savunma Bakanı olarak atandı". *Anadolu Ajansı.* Erişim 26 Aralık 2021. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/somalinin-turkiye-mezunu-adalet-bakani-nur-savunma-bakani-olarak-atandi/2458057#

TM, Türkiye Mezunları. "Furkan Çako". Erişim 17 Haziran 2022. https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/furkan-cako

Girgin, Metin. "Türkiye'nin Balkanlar'da çok aktif dış politikası var". Anadolu Ajansı. Erişim 23 Ekim 2014. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiyenin-balkanlarda-cok-aktif-dis-politikasi-var/108387

Star, "Türkmen Bakan Aydın Maruf: Anavatanımız Türkiye, Orta Doğu'da örnek bir ülkedir". Erişim 30 Mart 2022. https://www.star.com.tr/ekonomi/turkmen-bakan-aydin-maruf-anavatanimiz-turkiyedir-orta-doguda-ornek-bir-ulkedir-haber-1701429/

Ersen, Enes Taha. "Bir vefa örneği: Muhammed El Manguş", *En Son Haber*. Erişim 30 Kasım 2018. https://www.ensonhaber.com/tarih-haberleri/bir-vefa-ornegi-muhammed-el-mangus

TM, Türkiye Mezunları. "Salmir Kaplan". Erişim 22 Haziran 2022. https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/salmir-kaplan

Gündem, "Türkiye'den Mezun Oldular Bakan Oldular". Erişim 21 Mart 2015. http://www.gundem.be/haberler/turkiye/turkiye-den-mezun-oldular-bakan-oldular/

TM, Türkiye Mezunları. "İlhame Qedimova". Erişim 25 Haziran 2022. https://www.turkiyemezunlari.gov.tr/haberler/ilhame-qedimova

Report, "Ministry official: Azerbaijan's domestic borrowing equals 2.6% of GDP". Erişim 16 Nisan 2022. https://report.az/en/finance/ministry-official-azerbaijan-s-domestic-borrowing-equals-2-6-of-gdp/

KCAM, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi. "Prof.Dr. Enver Hasani". Erişim 26 Haziran 2022. https://gjk-ks.org/tr/judges/prof-dr-enver-hasani/

IEC, International Energy Charter, "The Secretary General". Erişim 26 Haziran 2022. https://www.energycharter.org/who-we-are/secretariat/secretary-general/urban-rusnak-2012-present/

Radoykov, Ihvan. "Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğüne Mustafa Aliş Haci yeniden seçildi", *Anadolu Ajansı* (30 Mayıs 2021), 1. https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bulgaristan-muslumanlari-basmuftulugune-mustafa-alis-haci-yeniden-secildi/2258351

İÜ, İstanbul Üniversitesi. "İktisat Fakültesi Mezunumuz Adis ALAGIC Bosna Hersek Ankara Büyükelçisi olmuştur." Erişim 1 Temmuz 2022. https://iso.istanbul.edu.tr/tr/haber/iktisat-fakultesi-mezunumuz-adis-alagic-bosna-hersek-ankara-buyukelcisi-olmustur-30004200650041006200560074004100460059006E0039007900700046006200610041004F003200370077003200

Sak, Hilal Delikkulak. *Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetlerinde YTB Burslusu Uluslararası Öğrencilerin Yeri: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği.* Eskişehir: Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Rosadi, Raesita Rakhmawati. *Indonesian Turkish Scholarship (YTB) Alumnae's Role in Government Sector As Turkish Government Public Diplomacy Tool Towards Indonesia.* Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.